

«Nus havein quitau da nos luvrers»

Ils impressaris sursilvans teman negina cauma dils luvrers da construcziun

DA GIUSEP VENZIN

■ **Ils luvrers da construcziun han actualmeins negin contract da lavur general. Ils sindicats giavischan mi gliurs e smanatschan cun cauma. Sils plazzals digl Altransit han ils sindicats gia organisau las empremas caumas. Sin ulteriurs plazzals da muntada naziunala fan ils luvrers cauma questa jamna.** Negina cauma e demonstraziun tema *Rico Erni* sils plazzals dalla Surselva. Igl impressari da Flem ei president dalla Unia dils impressaris dalla Surselva. Il crap da scarpetsch ellas contractivas dils impressaris culs sindicats ei la flexibilitad. Ils impressaris giavischan da luvrar sin «reserva», da luvrar da bun'aura e ruassar da mal'aura ni il temps d'unviern. Sco Rico Erni di, hagi la flexibilitad per la regiun da muntogna aunc dapli impurtonza che ella Basa ed el puntuescha: «Nus havein en scadin cass quitau da nos luvrers, mo nus duvrein dapli flexibilitad dil temps da lavur che quei ch'il sindicat conceda el las contractivas.» El ei dil meini ch'els sindicats fetschian pretensiuns buca realistics. Tochen dacheu hagian ils luvrers dil baghetg en Surselva aunc mai reclamau. Il president dalla unia dils impressaris ha numnau dus plazz da construcziun en Surselva che pretendan flexibilitad giavischada dils impressaris: «Il trasse dalla pista dil Stretg a Flem sto esser preparada cura che l'emprema neiv croda. Nus stein sut pressiun dil temps. Questa stad ha ei fatg savens malaura ils luvrers e nus havein luvrau pliras gadas la sonda.» Per luvrar la sonda, hagi l'impresa adina informau la Cumissiun paritetica da professiun e pagau als luvrers in supplement da 25%. Rico Erni: «Quei fa pli car las lavurs.» In auter exempel seigi la piazza da golf a Sagogn. «Nus havein duvrau flexibilitad per ve-

gnir a fin cullas lavurs. Da plievgia eis ei strusch stau pusseivel da luvrar cun maschinas en quei terren profund.»

Senza contract da lavur general

Ils delegai dalla Unia svizra dils impressaris han visau la primavera vargada il contract general a caschun dalla radunanza a Delémont sin fin da settember. Duront il miez onn vargau eis ei buca reussiu als partenaris – ils impressaris ed ils sindicats – da secunvegnir. Ils impressaris giavischan ina reserva maximala da tschien uras lavur ad onn. Sco ils impressaris pretendan, hagian ils sindicats era lubiu quei els contracts da lavur generala culla industria da maschinas e culs picturs e culla stuccaturia. Il sindicat Unia rispunda ch'els luvrers en autras branschas profiteschian d'ina certa autonomia da temps che seigi buca pusseivla ella bransch da construcziun.

Per omisduas partidas d'avantag

«Jeu acceptel sch'il luvrer sedosta per ses dretgs e sch'ei sto esser cun far cauma.» Quei di igl impressari *Luis Beer* da Rabius. El accepti denton buca sch'il sindicat vegni sil plazz da lavur cun personas jastras ed impedeschi da luvrar. Quei seigi denton succedi differents, era el Grischun. Che ses luvrers fetschian cauma, tema *Luis Beer* buca. Igl impressari da Rabius ha informau il personal ch'els lavurien tier las condiziuns sco ellas existevien avon ils 30 da settember. «Il contract general ei era d'engrau pils impressaris. El schurmegia era nus.» Il contract general ei ligions. Lavurs publicas vegnan il pli savens surdadas ad interpresas suttamessas al contract da lavur general. Senza quei contract crescha il prighel da «dumping». Sco Rico Erni da Flem puntuescha era *Luis Beer* il bien contact cun siu personal. «Il respect vicendeivel vala dapli ch'ina cauma.»

Ils luvrers da construcziun fan cauma. Ils impressaris en Surselva ston denton strusch temer che lur luvrers mondian culla bandiera enstagl culla pala alla lavur.

KEYSTONE

Ils 5 da november

La proxima runda da tractativas dils impressaris culs sindicats ha liug entschatta november. «Sch'ei dat negina cunvegna, spiarda l'entira Svizra», puntuescha il secretari da Unia Grischun *Stefan Schmutz*. Il sindicat s'engaschi cun buna raschun per ils luvrers: «Sch'els impressaris pretendan ch'els respectien il contract da lavur sco tochen dacheu, daco han els lu visau quei contract?» Sco *Stefan Schmutz* di, vegnan las uras luvradas dapli la stad quintadas igl unviern dils 20 da dezember entochen viaden el

schaner. Quei seigi schilunsch en uorden, mo ils impressaris giavischian aunc dapli sururas. *Stefan Schmutz*: «Luvrers che lavuran actualmeins al Pass dil Gellgia, fan mintga di in viadi da rodund duas uras. Sche quels ston aunc far sururas, lu ein els buca da duvrar il venderdis sera.»

Stefan Schmutz ha buca vuliu tradir cura ch'els luvrers da construcziun fetschian cauma en Surselva, sa denton buca seregurdar che quei fussi gia succedi inagada auter che sil plazzal a Sedrun. Era el ha confirmau ch'els luvrers da fa-

tschentas pintgas e mesaunas sco ellas existan en Surselva, hagian pil pli ina relaziun persunala culs impressaris e seigiens meins prompts da far cauma. Tier la smanatscha da far cauma, smanatscha *Stefan Schmutz* era che la Unia torpedeschi las contractivas bilaterals davart la circulaziun dils luvrers en cass ch'ei detti negina cunvegna. Che omisduas partidas ston schar plemas, crei era el ed el menziunescha igl anteriur cusseglier federal *Orto Stich*. «Il meglier cumpromiss ei in cumpromiss che fa mal ad omisduas partidas.»

Surselva – cun vast horizont egl avegnir

En in meins ha liug il secund Forum Surselva

■ (gac) **Il secund Forum Surselva vul dar in sguard suls agens cunfins ora e scaffir in vast horizont per planisar igl avegnir era a liunga vosta. Slargar quei horizont duein ils quater referents: Pierin Vincenz, Urezza Famos, Pius Truffer e Gian Gilli.** Cun quels quater enconuscent exponents vul la Giuvna combra d'economia Surselva ed il Post per la promoziun dall'economia dalla Regiun Surselva mussar novas schanzas ell'economia regionala e dar anim allas interpresas indigenas d'encaminar novas vias. *Alfons Quinter* scriva perquei egl invit: «Sche nus vulein dumignar las sfidas dad oz stuein nus bandunar da temps en temps las fatschentas quotidianas e midar perspectiva per saver mirar el lontan. Sco habitontas e habitonts d'ina vallada muntagnarda savein nus che nus stuein ir sin la pézza per haver ina megliera survesta e veser el lontan. Nos patratgs e nies agir seferman memia savens al cunfin geografic da nosa vallada. Sefatschentar cun las caussas quotidianas impedescha nus da veser las midadas ed ils svilups da nies temps e d'agir a moda adequata.»

Referents da num e pum

Pierin Vincenz, il president dalla direcziun dalla gruppa Raiffeisen, sefatschenta cun la tematica «Perspectivas per la Surselva – in'incumbensa per tuts». Tenor *Pieder Vincenz*, menader dil Post per la promoziun dall'economia dalla Regiun Surselva, spetgi ins rispostas concretas davart las perspectivas dall'economia en Surselva ord punct da vosta d'in me-

Suenter ch'els resuns pil Forum Surselva da 2006 ein stai positivs sper'ins da saver dar era la fin da november novs impuls e presen-
tar visius all'economia regionala.

MAD

nader da banca. «Damai che las bancas ein in impurtont partenadi per l'economia vulein nus saver tgei potenzial che la Surselva ha insumma e co ils instituts bancars ein prompts da s'engaschar per las interpresas pintgas alla periferia.» Ins vegli era endriescher en tgei direcziun che las bancas mondien puncto investiziuns e daco che quellas duessien insumma investir en muntogna.

Urezza Famos, cussegliadra da cultura e d'interpresas ed editura, vegna a pre-

sentar co in svilup economic ei pusseivels era en in pign vitg da muntogna. In da ses projects ch'occupan ella dapresent ei co ins sa decentralisar la hotellaria en il vitg da Vna. *Urezza Famos* vegna a presentar co ins ei vegnius a quell'idea, tgei facturs ed elements ch'ei stai decisivs dad ir novas vias el sectur turistic. Siu referat ei intitulau: «Il territori muntagnard dil Grischun ei aunc buc in spazi monoton globalisau, mobein ina regiun culturala e naturala unica egl entir

mund cun differentas schanzas economicas.»

Pius Truffer da Val sogn Pieder e sia crappa ein enconuscent lunsch sur ils cunfins naziunals. Al Forum Surselva vegn il composessur dalla Truffer SA e commember dalla direcziun dil Hotel Therme a plidar davart la marca «Regiun periferica». Dad el spetgan ils interessents rispostas sillas damondas: Co vend'ins crappa da Val sigl entir mund? Co vegn'ins da fitgar pei sin fieras ord-

vart la regiun? Co ston ins tgirar la clientela e semover sin talas fieras? Co scuvierer novas schanzas?

Gian Gilli ha fatg furore cun l'organizaziun dils campiunadis mundials da skis a Sogn Murezi, sco schef da sport da prestaziun Swiss Ski ed ussa sco secretari general dil proxim campiunadi da hockey en Svizra. Dad el spetgan ils organisaturs in'optica dall'economia regionala empau autra ch'els receipts usitai. *Gian Gilli* vegn a presentar la muntada d'eveniments gronds per ina regiun sco era ils effects directs ed indirects da talas occurrenzas sill'economia. Il tetel da siu referat ei: «Events sco instrument da marketing.»

Suenter ils referats dat ei ina runda da discussiun culs referents sut l'egida dil schurnalist da radio *Marcel Melcher*.

Forum per in e scadin

Il publicum ch'ins vul plidentar al secund Forum Surselva ei en emprema lingia interpretidiers dalla regiun, denton era representants dall'agricultura, dil turissem e da menaschis da survetschs sco tut ils auters interessai ein envidai a quei scomi d'ideas e visius. «Ils daners ein buc il problem il pli hannau per lantschar novs projects», gi *Pieder Vincenz*, «mobein las persunas che han l'iniziativa ed ein era prontas da s'engaschar per tals projects.» Biars seigiens cuntents cun la situaziun hodierna e veglien buca engrondir lur fatschentas. La finamira principala seigi perquei da motivar ils indigens da riscar enza tgei niev.